

DE ZEUMER

Heemkunde vereniging

1992-2/3

**MAAS
EN
SWALMDAL**

Beesel/Reuver/Belfeld/Swalmen
Postbus 4643
5953 ZG Reuver

Heemkundevereniging Maas- en Swalmdal heeft de gemeenten Belfeld, Beesel en Swalmen als werkgebied. De vereniging stelt zich tot doel de kennis van en de belangstelling voor het eigen heem te bevorderen en te streven naar het behoud, herstel en bescherming van die waardevolle cultuurelementen die eigen zijn aan het heem.

De vereniging tracht dit doel te bereiken door o.a. onderzoek van bodem en archieven, het verzamelen en exposeren van streekeigen voorwerpen van geschiedkundige waarde, het houden van lezingen, cursussen, excursies, en het publiceren van bevindingen van de leden.

Redactie: Els van Geenen-Erdkamp
Jan Geerlings
Coby Klinkhamer- van den Assem

Redactie-adres: Mgr. Theelenstraat 18
5954 AZ Beesel

Bezorgers: Beesel:
Jan Geerlings

Swalmen:
Arie de Wit

Reuver:
Lambert Niemans

Belfeld:
Twan Ernst

De Zeumer is het kwartaalblad van heemkundevereniging Maas- en Swalmdal. Leden ontvangen dit blad alsmede het jaarboek voor f 30,- per jaar gratis.

De redactie is niet verantwoordelijk voor de inhoud van de ingezonden stukken. Overdrukken met vermelding van de bron zijn uitsluitend toegestaan na schriftelijke toestemming.

Inhoud

Inhoud	1
Van de redactie	2
Programma	3
Opnieuw verhuizing heemkundevereniging	4
Open Huis	6
Sjeng Geurts ontving 1 ^o jaarboek 1991	7
De molens van Limburg	13
Werkgroep Wegkruisen en Veldkapellen	15
Vuilverbranding Buggenum	17
Archiefonderzoek moeilijk ?	19
Wortels	22
Asselt aan de Maas	23
Protestantisme in Limburg	28
Tentoonstelling in Swalmen	30
Een archeologische route door het Swalmdal	32
Put in Boukoul	35

Van de redactie

U heeft het ongetwijfeld gemerkt: het stukt ergens bij De Zeumer. Er is voldoende aanbod, de redactievergaderingen verlopen prettig en de kwaliteit is keurig. Maar tussen de vergaderingen en publikatie zit vrijwel steeds een onaanvaardbaar groot gat. Dit komt gedeeltelijk doordat de redactieleden zonder uitzondering ook nog op andere terreinen en in andere verenigingen en besturen actief zijn. Daarnaast is voor het op de huidige manier opmaken van het blad apparatuur en tekstverwerkingskennis nodig die niet van iedereen mag worden verwacht. De periode tussen een drukklare Zeumer en het moment dat deze in uw brievenbus valt, bedraagt meestal nog twee tot vier weken.

Om in de toekomst allerter te kunnen werken zijn diverse scenario's mogelijk. Door de opmaak weer eenvoudiger te maken kan iedereen met een typemachine meewerken. Door te stencillen kan meer in eigen beheer worden gedaan. Beide oplossingen gaan duidelijk ten koste van een stuk afdrukkwaliteit waarvoor in het verleden is gekozen.

Ook menskracht blijft een punt van aandacht. Gezien de drukke werkzaamheden is hiervoor binnen de huidige redactie geen oplossing te verwachten. Zou er binnen de ruim 150 overige leden dan echt niemand zijn die beschikt over de nodige vrije tijd en tekstverwerkingskennis? We blijven hopen.

Naar aanleiding van het Jaarverslag over 1991 ontvingen wij de vraag waarom geen aandacht is geschonken aan de tentoonstelling die is georganiseerd in de Swalmer Machinefabriek (september 1991). Het voornemen was er wel degelijk en het verslag was er ook, maar publikatie bleef in eerste instantie achterwege in verband met gebrek aan ruimte. Nadien is het ergens in de "pipeline" blijven steken. Hiervoor onze excuses !

De deadline voor de volgende Zeumer is 1 november 1992.

Programma

Het activiteitenprogramma voor 1992 ziet er, voor zover bekend, als volgt uit:

11 oktober: Herfstwandeling met het IVN

2 oktober t/m   Expositie Goltziusmuseum:

3 januari 1993   Rendierjagers

november: Open Huis in onze verenigingsruimte

Omdat deze agenda onder voorbehoud is, wordt u verzocht de infobladen en weekbladen goed te lezen.

Opnieuw verhuizing heemkundevereniging

Opnieuw is de heemkundevereniging een speelbal geworden van de gemeentelijke politiek in Beesel.

Wat is namelijk het geval?

Na een aantal omzwervingen via peuterspeelzaal "Het Kwetternest", gemeenschapshuis "De Schakel" en basisschool Den Roover zag de heemkundevereniging in de voormalige basisschool St. Jozef te Beesel mogelijkheden haar wensen uit te voeren, in de vorm van een verenigingsruimte met daaraan gekoppeld een expositieruimte.

Nu dit laatste helaas van de baan is, hetgeen we zonder meer een gemiste kans vinden, heeft het bestuur in de eerste maanden van dit jaar de mogelijkheden afgetast van eventuele huisvesting in het station te Reuver.

Dit bleek helaas ook geen haalbare kaart, zodat we vooralsnog in Den Roover zullen blijven.

Daarom heeft het bestuur in haar bestuursvergadering van 29 april j.l. besloten bij het gemeentebestuur te informeren naar de mogelijkheden, het lokaal naast dat van de heemkundevereniging (dat op dit moment als opslagruimte door ons gebruikt wordt), van de gemeente te huren om er een oudheidkamer van te maken.

Helaas: ook dit feest gaat niet door.

Want op 20 mei wordt ons zonder enige vorm van vooroverleg medegedeeld dat het college al zes weken geleden besloten had, om beide lokalen aan het Rode Kruis te verhuren.

Of de vereniging binnen drie weken, waarin overigens ook nog Pinksteren viel, even zou willen verhuizen naar een ander lokaal op de bovenverdieping.

In een democratische samenleving gaat men zo niet met elkaar om en we vinden dit dan ook ongehoord.
Het getuigt van weinig waardering voor het werk van de heemkundevereniging.

Het bestuur

Open Huis

November 1992

Zoals het ernaar uitziet, zullen de werkzaamheden aan ons nieuwe verenigingslokaal tegen eind november zover gereed zijn, dat we de leden en niet-leden de gelegenheid willen geven, om ons nieuwe home in basisschool Den Roover te bezoeken.

Daarom zijn we van plan om in de vorm van een open huis hieraan aandacht te besteden.

Bij het opstellen van dit programma was nog niet bekend in welke vorm een en ander gegoten zou worden.

Vandaar dat we u hiervoor willen verwijzen naar de perspublicaties te zijner tijd.

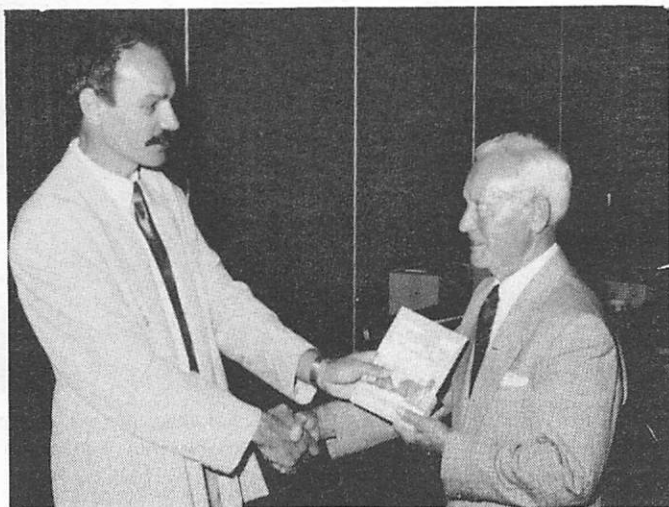
Wenst u tegen die tijd hierover nog nader geïnformeerd te worden, dan kunt u altijd nog contact opnemen met een der bestuursleden.

Sjeng Geurts ontving 1e jaarboek 1991

Op donderdag 20 augustus werd in café-zaal "De Meule" te Belfeld het nieuwe jaarboek "Maas- en Swalmdal" 11 (1991) gepresenteerd.

Voorzitter W. Luys reikte het eerste exemplaar van de 11e jaargang uit aan de eregast van die avond, oud Belfeldenaar Sjeng Geurts.

Sjeng Geurts ontvangt uit handen van voorzitter W. Luys het eerste exemplaar van jaarboek 11 (1991) (foto L. Giesen)

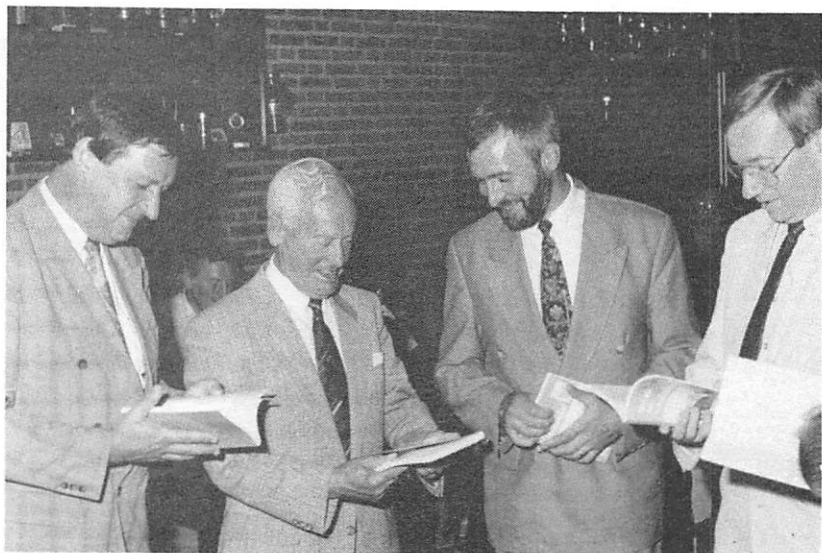
Ook burgemeester H. Opsteegh van Swalmen, loco-burgemeester H. van der Linden van Belfeld en wethouder T. Verlijndonk, namens B & W van Beesel kregen het nieuwe jaarboek.

Daarvoor schetste de heer Luys het reilen en zeilen van de heemkundevereniging in het afgelopen jaar.

Vooral het prachtige werk van de Werkgroep Kruisen & Kapellen, die vooralsnog alleen actief is binnen de gemeente

---

Beesel, sprak niet alleen de voorzitter maar ook de vele genodigden wel aan. Luys: "Momenteel bestaan er vage plannen om het werkterrein van deze werkgroep uit te breiden met de gemeente Belfeld, maar dan zullen zich ook enthousiaste mensen uit Belfeld zelf moeten melden.

Zeer tevreden wordt het nieuwe jaarboek bekeken. V.l.n.r. H.Opsteegh van Swalmen, eregast Sjeng Geurts, T.Verlijdsdonk van Beesel en H.van der Linden van Belfeld. (foto: L.Giesen)

Luys hoopte dat wethouder Verlijdsdonk van Beesel zijn toezegging van twee jaar geleden, dat de heemkundevereniging op korte termijn een oplossing tegemoet kon zien inzake een gedegen verenigingsruimte, zou waar maken.

Na de pauze, waarin de ruim 80 aanwezigen eveneens het nieuwe jaarboek ontvingen, dankte de eregast het bestuur van "Maas- en Swalmdal" voor zijn uitverkiezing.

De nog opmerkelijk vitale 79-jarige Geurts vertelde in het kort het een en ander over Belfeld en de lokaliteit waarin het nieuwe jaarboek gepresenteerd werd.

De sfeervolle avond werd besloten met een boeiende dialoog door L. Giesen over Belfeld-Beesel-Swalmen.

In een soort vraag-en-antwoordspel wist hij de aanwezigen vele interessante zaakjes uit ons werkgebied te vertellen.

Het 11e jaarboek is dus uit en zal ongetwijfeld weer zijn weg vinden naar de vele honderden leesgierigen.

Daarnaast blijft het een ideaal kado, al is het alleen al vanwege de vele foto's.

Frans Geerlings

Nieuwe aanwinsten bibliotheek

- Cor Adams
Mien gedachte in gedichte : Gedichten van Cor Adams
- Archeologie nr. 3 (Stichting archeologie Duizel)
- J.M. Baart
Inventarisatie van Romeinse muntvondsten in Noord- en Zuid-Holland
- P.Th.F.M. Boekholt
Onderwijsgeschiedenis
- Inge Breedveldt Boer
Interieurstijlen. Een gids bij het bekijken van de belangrijkste in ons land voorkomende interieurstijlen.
- S.F.G. Buytendijk en A.M.t. Peeters
Inventaris van het archief van het klooster Maria Weide te Venlo (1339) 1405-1798.
- J. Craandijk
Wandelingen door Nederland : Limburg
- G. Desweisen
Landmaten-tolk voor de provincie Limburg : herleidingstafels van Limburgs 18 verschillende oude vlaktematen tot nieuwe, systematisch en omgekeerd
- Echter landj. Heemkundige bijdragen over Echt en omstreken, deel 3
- W.A. van Es und R.s. Hulst
Das merowingische Gräberfeld von Lent
- Geldrischer Heimatkalender 1992
- Regis de la Haye
Afkortingen van het Nederlandse oud schrift
- Regis de la Haye
Latijnse woorden, Lijst van Latijnse woorden en uitdrukkingen voorkomende in de kerkregisters berustend in het Rijksarchief in Limburg te Maastricht.
- Heimatbuch des Kreises Viersen 1991
- J. Hollestelle
De steenbakkerij in de Nederlanden tot omstreeks 1560
- Jaarverslag 1990 Gemeentelijke Werkgroep Archeologie Roermond

-
- Jaarverslag 1990 van de Historische Werkgroep Arcen-Lomm-Velden.
  - Jaarverslag 1990 Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek.
  - Thies Janissen
Swalmen in woord en beeld. Gedichten van Thies Janissen
  - Karl Keller
Die Kevelaar-Wallfahrt in Liedern und Gedichten. Eine volkskundliche und kultergeschichtliche Studie.
  - G.C.P. Linssen
Werkgeversorganisatie in katholiek patroon. Een schets van ontstaan en uitbouw van de diocsane vereniging in het zuiden van Nederland 1915-1940
  - Gerard van der Loo en Nop Velthuisen
Fotograferende vliegers. Overzicht van de luchtfotografie, historie en de hedendaagse vlieger met camerasystemen.
  - P. van der Lijn
Het keienboek. Mineralen, gesteenten en fossielen in Nederland.
  - Alexandra Mars
Genneps aardewerk, een 18de eeuwse pottenbakkerij archeologisch onderzocht.
  - Jan Nederlof
Bouwstijlen herkennen. Een gids bij het bekijken van de belangrijkste in ons land voorkomende bouwstijlen.
  - Overeenstemmingsalmanak van de Gregoriaanse en Republikeinsche tijdrekeningen van het jaar II tot het jaar XXII.
  - Pre- & protohistorie van de Lage Landen (red. J.H.f. Bloemers en T. van Dorp)
  - Revoc 40 jaar : 1951-1991
  - P. Schut
Een inventarisatie van neolithische bijlen uit Gelderland, ten noorden van de Rijn.
  - Statistisch jaarboek 1990
  - Studies over de sociaal-economische geschiedenis van Limburg. Deel 36-1991.
-

-
- P.J.M. Teeuwen
Uit aarde geschapen. Aspecten van bedrijfsbeleid in de keramische nijverheid binnen het oude industriegebied van Noord-Limburg 1815-1965.
  - Sjra Vintcent
Jaaroverzicht 1991
  - W.J.H. Willems
Oorzaak en gevolg van een opgraving. Rede uitgesproken op vrijdag 8 maart 1991 bij de aanvaarding van het ambt van hoogleraar in de provinciaal-Romeinse archeologie aan de Rijksuniversiteit te Leiden.
  - S.H. Winkelmolen
Budel en Cranendonk voorheen en thans.

De molens van Limburg

(boekbespreking)

Begin mei is het lang verwachte boek " De molens van Limburg" door P.W.E.A. van Bussel verschenen.

Het boek werd uitgegeven onder auspiciën van het provinciaal bestuur en de Molenstichting Limburg bij Bura Boeken te Eindhoven.

In iedere stad of dorp stonden vroeger een of meer wind- of watermolens waarvan slechts een klein aantal nog bestaat.

Het waren niet alleen korenmolens.

Vooraf bij watermolens kwamen een groot aantal functies voor.

Voor de nijverheid was de waterkracht destijds onontbeerlijk.

Er wordt daarom ook een beeld gegeven van de nijverheidstakken en van de moleneigenaren, vaak adellijke families, industriëlen en gegoede burgers en hun positie.

Doch ook van de gebeurtenissen die met de ontwikkeling en de achteruitgang van de molens verband hielden.

Het boek bevat tenslotte een namenregister van personen en bedrijven die vanaf de Franse Tijd op enigerlei wijze bij de molens betrokken zijn geweest.

Prijs f 129,-

ISBN 90-6404-020-6

Ca. 800 pag. ruim 500 afb. Gebonden.

Expositie Goltziuseum: Rendierjagers

Jong-Paleolithische Tentenkampen nabij de Maas
van 2 oktober 1992 t/m 3 januari 1993

In het Nederlandse en Belgische Maasdal zijn de laatste vijftien jaar een aantal tentenkampen uit het einde van de laatste ijstijd opgegraven.

Ze dateren van ongeveer 13.000 tot 10.000 v. Chr.

De bewoners trokken als rendierjagers door het toenmalige toendralandschap.

Vooraf in de onmiddellijke omgeving van de Maas vonden ze terreinen waar de natuur bestaansmogelijkheden bood.

De door de archeologen gevonden overblijfselen bestaan slechts uit verkleuringen in de bodem en werktuigjes uit vuursteen en kwartsiet.

Ze spreken nauwelijks tot de verbeelding.

Toch is het mogelijk de levenswijze van de rendierjagers te reconstrueren.

Dit is te danken aan de geavanceerde wetenschappelijke technieken, die de archeoloog ten dienste staan, en de onderzoeken door antropologen verricht onder hedendaagse jagers en voedselverzamelaars, die onder vergelijkbare omstandigheden leven.

De tentoonstelling Rendierjagers, een initiatief van het Provinciaal Gallo-Romeinse Museum in Tongeren (B), valt op door het bijzonder concept.

De samenstellers besteden relatief weinig aandacht aan de vondsten zelf, maar zetten de leefwereld van de rendierjagers in het jong-paleolithicum centraal.

Levensgrote reconstructies en maquettes op schaal, replica van gebruiksvoorwerpen, afgietsels, schilderijen en een diareportage zijn de voornaamste ingrediënten van de spectaculaire expositie.

Een catalogus, educatief pakket en lezingencyclus begeleiden de expositie.

Jaarverslag 1991

Wergroep Wegkruisen en Veldkapellen

In de notulen van de vergadering d.d. 22-01-1991 staat het volgende betreffende **De Bussereindse Kapel**:

Na diverse telefoontjes van Jan Thijssen en Wiel Luys, het invullen van formulieren in samenspraak met Jan Slabbers, hopen we dat er weer wat schot komt in deze zaak.

Dan volgt een lange uiteenzetting over o.a.: erfpachtregeling, Gemeente, Provincie e.d.

Hoeveel treden van die hoge, moeilijke trap hebben we in 1991 weten te beklimmen?

1. Erfpachtregeling. Is nog niet definitief.
2. Bouwvergunning. Deze is verleend.
3. Financiële afspraken met de Gemeente. Nog niet geheel afgerond.

Conclusie: Er zijn nog geen duidelijke, concrete resultaten bereikt.

We zijn dus nog niet aan het bouwen, maar de uitdrukking "bij de pakken neerzitten" past niet bij onze werkgroep.

Uit ervaring weten we dat bouwen c.q. restaureren betekent: lange schriftelijke procedures, veel geduld, overleg en aanpakken.

Het troost de werkgroep dat ook in het verleden het **bezielen**-de handen geweest moeten zijn die **zonder** bouw kennis heiligenhuisjes bouwden om de voorbijganger te attenderen op de diepere waarden van ons bestaan.

Wegkruis Burg. Janssenstraat. De herplaatsing van dit kruis is geschied op 10-08-1991.

De zeer eerwaarde heer Debets, pastoor te Beesel, toonde zich zeer verheugd. Over de datum van inzegening moet nog overleg plaatsvinden.

Ook de Buurtvereniging Bussereind had de inzegening graag laten plaatsvinden tijdens het 40-jarig bestaansfeest van de buurt, juni j.l. (een tegenvaller dus)

De buurt Bussereind wenst in goede harmonie en samenwerking ten aanzien van de herbouw van de kapel zo spoedig mogelijk tot resultaten te komen. In oktober ontving de werkgroep van het Bestuur Bussereind een uitnodiging om een bestuursvergadering bij te wonen.

Bij een terugblik hoort ook een vooruitziende blik.

Wij spreken ons vertrouwen uit naar de gemeentelijke instanties en hopen dat zij ons ter zijde staan, door in 1992 het licht op groen te zetten waardoor de werkgroep zichtbaar haar taak kan vervullen.

P. Dautzenberg,
secretaris.

Vuilverbranding Buggenum

algemeen

Basis voor het landelijk afvalstoffenbeleid vormt reeds geruime tijd de door de Tweede Kamer aangenomen motie Lansink. Hierin is onder meer bepaald dat allereerst het ontstaan van afval zal moeten worden vermeden (preventie), dat afval dat desondanks ontstaat gescheiden moet worden ingezameld en hergebruikt en dat pas als laatste mogelijkheid moet worden overgegaan tot storten en verbranden.

Onder druk van een falend preventie- en hergebruiksbeleid moeten thans geforceerd besluiten worden genomen ter vergroting van de eindverwerkingscapaciteit. Van een goed door-dachte keuze tussen verbranden en storten, op basis van een volledige afweging van de milieuhygiënische aspecten, ook op lange termijn, is geen sprake.

Meer inzicht is nodig in de kosteneffectiviteit van de verschillende vormen van eindverwerking. Maatschappelijke kosten van diverse milieu-ingrepen moeten daarbij verrekend worden. Een beleid dat de nadruk legt op preventie en hergebruik kan op langere termijn wel eens het meest kosteneffectief blijken te zijn.

bouw vuilverbrander

Het besluitvormingsproces om te komen tot de bouw van een vuilverbrandingsinstallatie in Zuidoost-Nederland vordert gestaag.

Formeel wordt van overheidswege een aantal vestigingsplaatsen geschikt bevonden. Alles wijst er echter op dat maar één lokatie serieus in aanmerking komt en dat is **BUGGENUM**.

In Midden-Limburg is de nodige ongerustheid ontstaan over de gevolgen voor de volksgezondheid van de exploitatie van een vuilverbrandingsinstallatie in de regio. Dat de als gevolg van vuilverbranding vrijkomende rookgassen schadelijk zijn voor de gezondheid is algemeen bekend. Door de uitstoot van rookgassen zal op een afstand van ongeveer drie kilometer ten noordoosten van de bron een maximum optreden in immissieconcentraties ten gevolge van de emissie vanuit de

---

schoorsteen. Geografische projectie van dit gegeven leert dat dat lokaties Asselt-Wieler-Rijkel, gelegen binnen de werkomgeving van onze vereniging, het zwaarste worden belast.

Archiefonderzoek moeilijk ?

Na vele wijze raadgevingen, en bovendien nog de cursus van Teleac met interesse bekeken te hebben, dacht ik het wel te kunnen.

Nu de studiezaal en de praktijk in, wat spannend!

Met de tienjarentafels lukte het gelijk al goed.

Ik had het eerste complete gezin dus al spoedig voor mij op tafel liggen, dat gaf zelfvertrouwen.

Maar ach, de moeder overleed, en de vader vertrok naar Kevelaar.

Waar bleven de 5 kinderen, de twee jongsten 4 en 8 jaar, waarvan de laatste mijn overgrootmoeder was ?

Met mijn Haagse ervaring dacht ik gelijk aan een weeshuis c.q. klooster.

De archivaris, een aardige man, bracht mij van dat idee af.

Nee hoor, dat gebeurde in 1855 niet in Limburg, die kinderen werden dan over de familie verdeeld.

Voor die kinderen heerlijk natuurlijk, maar ik werd toen gelijk in het diepe gegooid.

Dat heeft tot gevolg gehad, dat ik intussen zo ongeveer drie verschillende geslachten van aangetrouwde families heb uitgelopen in Venray.

Maar bovendien hun ooms en tantes in Rotterdam heb gevonden, die daar al vanaf 1840 naar toe begonnen te trekken.

De twee jongste kinderen kwamen daar uiteindelijk ook wel aan, maar toen waren ze al 15 à 16 jaar oud.

Tot op de dag van vandaag weet ik nòg niet, waar ze de rest van hun kindertijd hebben doorgebracht.

Wel ben ik er zeker van, alsnog achter hun verblijfplaats te komen, omdat ik intussen natuurlijk wel meer mogelijkheden ontdekt heb en de nodige snuffelervaring opgedaan.

Dit is in het kort mijn start in het archiefonderzoek.

Terugkijkend kan ik zeggen, dat sommige dingen aanvankelijk moeilijker bleken te zijn, dan ik verwachtte.

Maar ik denk nu, dat het meer een kwestie van nervositeit was.

De eerste dag in een archief kun je je als een kat in een vreemd pakhuis voelen.

Al die mensen, die zo feilloos op hun doel afgaan, direkt het goede boek pakken.

Ook begrijp je alle termen in het begin niet direkt.

Maar van lieverlede gaat dat beter.

Het is ook leuk te merken dat je, al doende, veel leert.

Hoe verder je terug komt in de tijd, hoe vreemder het handschrift gaat worden.

Dat brengt je weer in een hele andere, nieuwe wereld.

Om voor ons onbegrijpelijke situaties te kunnen snappen, is het soms nodig om kennis te nemen van de plaatselijke geschiedenis.

En dan wippen we zo weer van het gebied van de genealogie in dat van de heemkunde.

Laten we bij ons onderwerp blijven: de archieven.

Momenteel voel ik mij daar als een vis in het water.

Vooraf ook, omdat je er vaak dezelfde mensen tegenkomt, geeft dat op den duur zelfs een huiselijk gevoel.

Ik zou iedereen die nog tegen die hoge drempel van zo'n eerste archiefbezoek opziet, aanraden er maar gewoon op af te stappen.

Wel vooraf iets lezen over de indeling van een archief, wat betreft bevolkingsregisters en burgerlijke stand.

In de bibliotheek van onze vereniging zijn hierover diverse boeken te vinden, maar de Openbare Bibliotheek heeft deze boeken ook.

Natuurlijk kunnen we elkaar hierbij ook helpen.

Ik sta open voor vragen en ben ook wel bereid, om zo'n eerste keer mee te gaan.

Neem gerust contact met mij op.

Coby Klinkhamer-van den Assem
Paulus Potterstraat 5, Reuver
Telefoon: 04704-2277

Wortels

vermeende randstedeling

hier domicilie gekozen

al bezig met een mijmering

bij het uitpakken van dozen

wat dreef mij weg, wat trok mij aan

nu al voel ik hier mijn bestaan

mijn grootmoeder, zij leeft hier weer

al nemen zestig jaar geen keer

haar moeder kwam van limburgs' grond

en liet hier haar wortels achter

dat ik ze met vreugde weer vond

maakte mij terstond haar pachter

c. klinkhamer-van den assem

Asselt aan de maas

Op maandag 23 maart toonde onze vereniging de film "Limburgse folklore in Asselt aan de Maas" aan de bevolking van Asselt.

Maas- en Swalmdal heeft een groot aantal foto's en films. Bij passende gelegenheden willen we de mensen in ons werkgebied hier graag van laten kennis nemen en genieten.

Toen de buurtvereniging ons uitnodigde de film in Asselt te draaien, hebben we dan ook meteen "ja" gezegd.

"Limburgse folklore in Asselt aan de Maas" is een kopie van de 12 mm film die de volkskundige D.J. van der Ven in Asselt heeft opgenomen tussen 1920 en ca.1930.

Het dorpje had in die jaren slechts enkele honderden inwoners en was een typisch Middenlimburgs plattelandsdorpje, waar de tijd rustig voortkabelde.

Nieuwkomers waren er weinig en derhalve evenmin vernieuwende "eigentijdse" ideeën.

Het is dan ook niet vreemd, dat juist in dit dorpje de groepsgeest en een diep gevoel voor tradities relatief lang in stand bleef.

Van der Ven was een volkskundige en had in talrijke plaatsen onderzoek gedaan naar oude gebruiken in de samenleving.

Hij voelde zich in Asselt zeer op zijn gemak, getuige de lange tijd die hij er doorbracht.

Zijn goede relatie met rector Pinckers (1915-1940 rector in Asselt) zal hier ongetwijfeld toe hebben bijgedragen.

Pinckers was trots op "zijn" Asselt: een ongerept 'idyllisch' stukje katholiek Midden-Limburg, waarover hij de scepter zwaaide.

DE JONKHEID HEEFT DE EZEL AAN-
GEDREVEN!

EEN VRIER DOET OP DE SCHAMPSTEEN
AAN DE JONKHEID BOETE

HET PLANTEN VAN DE
SCHANDE MEI

HET ZETTEN VAN DE
MEIMAN

Verschillende Asseltse gebruiken

Als de mensen van Asselt hierop aangesproken werden, kreeg men niet zelden als antwoord:

"In Asselt heeft alleen God de Vader en onze pastoor wat te zeggen, en God de Vader is zo wijs, dat die zich er buiten houdt..."

In Van der Ven vond hij de man, die vol enthousiasme een film maakte over een aantal facetten van het Asselter dorpsleven, dat hem zo na aan het hart lag.

Anderzijds bood Pinckers aan Van der Ven mogelijkheden te over, niets was hem te veel, om in Asselt Neerlands eerste heemkundig georiënteerde film te maken.

Deze ging op 6 december 1936 in première en werd aan de plaatselijke bevolking vertoond in de harmoniezaal te Swalmen.

Hierna werd deze door Van der Ven nog op diverse andere plaatsen in Nederland gepresenteerd.

In de gemeente Swalmen echter is de film in al die navolgende jaren slechts enkele keren vertoond.

Er is nog steeds veel belangstelling voor en geen wonder. Oudere Asseltenaren van nu, zoals bijvoorbeeld de 'zeventigers', zien we in de film misschien als kinderen van ca. 10 jaar over het scherm rennen en buitelen.

Dit houdt tevens in, dat de volwassenen, die in de film voorkomen, of op zeer hoge leeftijd, of niet meer onder ons zijn. Voor veel mensen van nu (en de kinderen niet te vergeten!) is het een belevenis om op deze wijze kennis te maken met bewegende beelden van hun grootouders of misschien wel overgrootouders.

Op grond van de reacties kunnen we stellen, dat de mensen in Asselt het een leuke, onderhoudende film vonden. We zijn dan ook blij, dat wij de buurtvereniging hebben kunnen helpen er een geslaagde avond van te maken.

De film bestaat uit vier gedeelten:

1. De volkskunst der bloemtapijten en de sacraments-processie
2. Verschillende Asseltse gebruiken:
  - het meiavondrecht van de meiman zetten
  - het schad- en rozemei planten
  - aan de schapsteen zetten
  - het volksgericht van de schijnbruiloft
  - het aandrijven van de ezel
3. De traditionele boerenbruiloft en het 'op vader Aartje gaan'
4. Het bezoek van de gouverneur Ruys de Beerenbrouck aan Asselt
Het Beesels draaksteken (1926)
De zegening van de 'kroedwis'

Boek Asselt aan de Maas.

Van der Ven, heeft tijdens de oorlogsjaren 1940-1945 zijn in Asselt opgedane kennis en ervaringen verwerkt in een boek met als titel "Asselt aan de Maas" (320 blz.)

Voornamelijk vanwege de papierschaarste in de na-oorlogse jaren werd het boek eerst in 1958 te Eindhoven uitgegeven.

We kunnen het zo nu en dan aantreffen in antiquariaten en in winkels in tweedehands boeken,

Leden kunnen het boek lenen uit onze verenigingsbibliotheek.

De tekeningen die dit artikel illustreren zijn overgenomen uit dit boek (blz. 237 en 247).

H. Smeets

Boerenbruiloft en het 'op vader Aartje gaan'

Protestantisme in Limburg

De Nederlandse Vereniging voor Genealogie, afdeling Overkwartier van Gelre organiseerde een lezing over het protestantisme in Limburg.

De lezing werd gehouden door de heer T.L. Korporaal van het Provinciaal Bureau Ned. Hervormde Kerk te Eindhoven.

'Provinciaal' in de betekenis van 'Zuidnederlands'.

Blijkbaar dachten de niet-protestantse leden van het Overkwartier van Gelre, dat deze materie voor hen niet interessant zou zijn.

Het aantal toehoorders op deze avond van de 17e februari te Weert, waren op de vingers van twee handen te tellen.

Jammer, want we kwamen heel wat te weten over "het kerken" tijdens de protestantse overheersing vanaf 1632, toen door Prins Frederik Hendrik een einde werd gemaakt aan de Spaanse overheersing.

Over het verplicht samen gebruiken van de bestaande kerken door katholieken en protestanten bijvoorbeeld.

Toen op 2 september 1795, als gevolg van de Franse Revolutie, de Hervormde Kerk zou ophouden de heersende kerk te zijn, omdat Kerk en Staat van elkaar gescheiden werden, moesten zij in de meeste plaatsen de kerken en pastorieën weer overdragen aan de Rooms-Katholieken. Dit ging niet altijd vlot !

Ook werd belicht hoe de zgn. Waterstaatskerken ontstaan zijn tijdens de Belgische tijd 1830-1835, toen koning Leopold daarvoor op 11 juli 1835 een besluit nam.

Hierover en vooral over de 'Paepse stoutigheden' kan men lezen in het artikel: "Simultaneum kerkgebruik in Zuid-Limburg", van T.L. Korporaal.

Deze lezing ging tevens gepaard met het uitdelen van informatie-materiaal:

BEWAARPLAATSEN van de REGIONALE ARCHIEVEN, ARCHIEVEN HERVORMDE GEMEENTEN LIMBURG en het LANDELIJK ARCHIEF

Met een beschrijving van de organisatie,archieven en vraagstellingen uit: Bulletin NHK, oktober 1990, v/h Prov. Bur. NHK Eindhoven.

PREDIKANTENLIJSTEN LIMBURG

M.A.W. van Alphen, Kerkelijk Handboek Ned. Herv. Kerk 1948, waarin alle predikanten die zijn gekomen, gegaan en overgeplaatst tussen 1552 en 1948, met hun plaats van herkomst en bestemming.

ONTSTAAN VAN DE HERVORMDE KERK, BELIJDEN, STROMINGEN

artikel: Kerklanken nr. 595 d.d. 29-6-1990

WAAROM HETEN WE EIGENLIJK 'NEDERLANDSE HERVORMDE KERK'?

een artikel van het Hervormd Persbureau.

SIMULTANEUM KERKGEBRUIK IN ZUID-LIMBURG

door T.L. Korpmaal.

uit: Tijdschrift voor Vaderlandse Kerkgeschiedenis "De Hoeksteen", september 1990.

Alle hiervoor genoemde informatie is te vinden in de bibliotheek van onze Heemkundevereniging.

C. Klinkhamer-van den Assem

Tentoonstelling in Swalmen

Op vrijdag 22 september 1991 werd door gedeputeerde L. Lodewijks het nieuwe bedrijfspannd van de Swalmer Machinefabriek geopend aan de Sportlaan te Swalmen.

Maas- en Swalmdal was uitgenodigd om voor die bijzondere dag een expositie te verzorgen.

Ondanks de korte tijdspanne tussen aanvraag en datum van presentatie zijn Swalmer leden en vanuit Reuver de heer J. Ickenroth erin geslaagd een fraai geheel te presenteren.

Op vijf panelen werd een historische terugblik gegeven op de Swalmer Machinefabriek, die in 1933 door Jacobus van Ave-saath werd opgericht.

We konden hiervoor gebruik maken van het bedrijfsarchief.

Vervolgens werd het economische blok met vier panelen af-gesloten, die in het teken stonden van de Nederlandse Spoor-wegen in Swalmen.

Foto's, documenten en vrachtbrieven vormden hier de hoofd-moot.

De tentoonstelling omvatte vervolgens een paneel met vele foto's uit de periode 1920-1928 m.b.t. Swalmen en een pa-neel met foto's van de afbraak van het vakwerkhuisje te Bou-koul.

Drie panelen werden door de werkgroep onderwijs (P. Bloe-men) ingericht. Deze werkgroep gaf de bezoekers een goede indruk van haar werkterrein en verzamelgebied.

De heer J. Sanders uit Swalmen, zeer deskundig op archeolo-gisch gebied, toonde in een vitrine een representatief gedeel-te van zijn omvangrijke collectie uit de oude, midden en jonge steentijd.

De werkgroep archeologie had t.b.v. deze expo een vitrine ingericht met potscherven uit diverse cultuurstadia.

Ruim 500 bezoekers woonden de opening van het fabriekspand bij. Onze tentoonstelling trok zeer de aandacht en vele positieve reacties konden worden opgetekend.

Nieuwe kontakten werden gelegd met het bedrijfsleven en oude banden werden aangehaald.

Heemkundevereniging Maas- en Swalmdal hoopt met deze tentoonstelling bij menig bezoeker belangstelling te hebben gewekt voor een stukje historie in Swalmen en zou zeer tevreden zijn, als de heemkunde in zijn algemeenheid nieuwe vrienden heeft gemaakt.

H. Smeets

Een archeologische route door het Swalmdal

Binnen niet al te lange tijd zal de gemeente Swalmen weer een fietsroute rijker zijn.

Momenteel wordt er namelijk achter de schermen druk gewerkt aan de voorbereiding hiervan.

Het betreft een fietsroute die wordt aangelegd in het kader van een TRAP (Toeristisch Recreatief Archeologisch Project).

Het project wordt uitgevoerd door de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek, de stichting Instandhouding Kleine Landschapselementen, de gemeente Swalmen, de heemkundevereniging Maas- en Swalmdal en de ANWB.

Hoewel de eerste ideeën al enkele jaren geleden ontstonden bij de werkgroep archeologie, kregen deze vastere vorm toen in de gemeente Swalmen steeds meer delen van landweer de Wolfsgraaf - ten gevolge van de uitbreiding van industriegebied "Heide" - dreigden te verdwijnen.

De Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek was direct voor onze plannen te porren en ook bij de gemeente Swalmen vonden we een gewillig oor.

Als het plan wordt uitgevoerd zal dit resulteren in een ruim 20 km lange fietsroute langs archeologische, maar ook historische objecten.

De route, die als beginpunt het museum in Asselt heeft, voert o.a. langs het kerkje van Asselt met daarin sporen van oudere bewoning.

In de oostkant van het kerkship vinden we nog een figuur in de vorm van een driehoek, die door de voor het kerkje gebouwde toren slechts beperkt zichtbaar is.

Deze figuur wordt gevormd door ingelegde rode, ronde tegels uit een Romeinse vloerverwarming.

Ook in het Noormannenpoortje vinden we Romeins bouwmetaal dat vermoedelijk afkomstig is uit een Romeinse villa,

---

die niet ver van het kerkje gelegen was.

Verder voert de route langs de 14e eeuwse kasteelruïne de Ouborch, een grafheuvel uit de laatste steentijd op de Boshei, een groep bronstijdgrafheuvels op het hoogterras, die gerestaureerd zullen worden.

Dan langs de middeleeuwse landweer "de Wolfsgraaf", die voor een deel gerestaureerd zal worden, enkele grafheuvels aan de Kroppestraat, die ook gerestaureerd zullen worden, de Romeinse weg ten oosten van Swalmen, Kasteel Hillenraad en de Spick.

Bij een aantal van deze objecten komt een informatiebord.

Tevens zal er een begeleidend boekwerkje geschreven worden.

Dit boekje, geschreven door ondergetekende, zal een uitgebreid overzicht geven van de betekenis en de achtergronden van de verschillende monumenten, in relatie met de bewoningsgeschiedenis.

Hierin zal dan ook een routekaart worden opgenomen met daarop aangeduid de informatiepunten.

Het gehele project zal ongeveer f 60.000,- kosten, waarvan het grootste gedeelte gefinancierd wordt door het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij.

Verder dragen hieraan ook nog de provincie Limburg, de gemeente Swalmen en de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek (ROB) bij.

Eind augustus is men gestart met de uitvoering van de verschillende werkzaamheden.

Hierbij verleende de N.J.B.G. (Nederlandse Jeugdbond voor de Bestudering van de Geschiedenis) en het I.K.L. (Instandhouding Kleine Landschapselementen) haar medewerking.

W. Luys

Put in Boukoul

In de vorige Zeumer informeerde Frans Geerlings ons over een put die in Boukoul bij reconstructiewerkzaamheden zijn gevonden.

Het heeft er alle schijn van dat we met een buurtput te doen hebben. Dhr. J. Alers uit Boukoul heeft foto's gemaakt van de vrijgekomen put en tevens enkele opmetingen verricht. Zijn verslag verscheen in het Periodiek van de M.H.V.S.

De telefooncel staat op een betonnen voet waaronder zich de waterput bevindt. Bij bodemkundig onderzoek en/of reconstructie zal deze cel verplaatst worden.

De Gemeente Swalmen heeft de put laten afdekken in afwachting van verdere besluitvorming over de toekomst hiervan waarbij een summiere reconstructie niet is uitgesloten.

De werkgroep archeologie heeft zich uitgesproken voor onderzoek van de putbodem in de hoop hier vondsten aan te treffen die een verdere bijdrage kunnen leveren aan onze beeldvorming van het dorpsleven in vorige eeuwen.

We hebben de Gemeente Swalmen verzocht o.a. een dompel-
pomp beschikbaar te stellen waarmee de put drooggelegd kan
worden ten behoeve van het onderzoek.

We zullen u op de hoogte houden van verdere ontwikke-
lingen.